

Archeologisch onderzoek op de Korenmarkt in Gent (deel 3) (O.-VI.)

Berkers Maarten, Bru Marie-Anne & Vermeiren Geert

OVERDRUK UIT:

Kroniek Archaeologia Mediaevalis, Brussel, 2010, nr. 33, p. 21-22.

Archeologisch onderzoek op de Korenmarkt in Gent (deel 3) (O.-VI.)

BERKERS MAARTEN, BRU MARIE-ANNE & VERMEIREN GEERT

Korenmarkt

In het kader van het KoBra-project en de herinrichting van de Gentse centrumpleinen werd van 20 april tot 8 mei 2009 de middenzone van de Korenmarkt onder leiding van de Dienst Stadsarcheologie van de Stad Gent onderzocht (vlakken N en O). Dit deel was het laatste onderdeel van het archeologische vooronderzoek op het plein en vervolledigde een west-oost dwarsdoorsnede die ging van het Post Plaza-gebouw tot aan de Sint-Niklaaskerk. Dit onderdeel kaderde voorts voornamelijk binnen het onderzoek naar een eventuele Leiearm die over de Korenmarkt liep en de ophoging door middel van het zwarte pakket dat al op verscheidene plaatsen was aangesneden. Heel beknopt kan gesteld worden dat in de vlakken zeker drie greppels aangesneden werden, waarvan de precieze loop niet te achterhalen was door de beperkte omvang van het opgravingsvlak. Wel was hun uitgraving duidelijk zichtbaar in de bewaarde profielen. Deze greppels hebben een tijdje onder water gestaan. Vervolgens werden ze opgevuld met diverse zwarte, organische lagen die ook hier uitgebreid werden bemonsterd. In het oosten van vlak O (het dichtst bij de Sint-Niklaaskerk) werd de westelijke afbakening aangesneden van wat een wegtracé moet zijn geweest (ca. 6.50 T.A.W.). Dit looppniveau met fragmenten Doornikse kalksteen werd afgezoomd met houten balken die door houten paaltjes op hun plaats werden gehouden en in het zwarte pakket waren geslagen. Een radiokoolstofdatering op één van de paaltjes, uitgevoerd door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, plaatst het hout tussen 1030 en 1190.

Klein Turkije

In de vlakken L en M, ten noorden van waar de huisjes tegen de noordgevel van de Sint-Niklaaskerk hebben gestaan, werd een donker kerkhofpakket aangesneden. Dit reikte tot aan de moederbodem. In de gele zandgrond werden vervolgens nog enkele kistbegravingen aangetroffen. Het zwarte pakket, aanwezig op de Korenmarkt en het Emile Braunplein, werd hier niet aangetroffen, waarschijnlijk door het intensieve gebruik als kerkhofzone.

Lederen masker

Sinds 2007 heeft de Dienst Stadsarcheologie al heel wat grond verzet op de Korenmarkt. De opgravingen moesten informatie opleveren over de ontwikkeling van deze plaats, de Sint-Niklaaskerk en latere bebouwing. Eén van de hypothesen was dat de Korenmarkt gegroeid is op een oude, gedempte Leiearm. Het archeologische onderzoek wees uit dat de Korenmarkt in oorsprong een laag gelegen en nat gebied was. Vanaf het midden van de 12e eeuw heeft men verschillende ontwateringgrachten gegraven om het gebied droger te maken. Nadien werden deze grachten gedempt om een plein te creëren. Dit dempingpakket bevatte naast een grote hoeveelheid aardewerk, dierlijk bot, houten voorwerpen, leerafval en metalen voorwerpen ook een heel bijzonder artefact. Dit bijzondere stuk kwam aan het licht bij het zeven van bodemmonsters in de archeologische ateliers van De Zwarte Doos.

Een lap leer waaruit twee ogen en een neus zijn uitgesneden kan worden geïnterpreteerd als een kindermasker. Twee klein gaatjes aan de zijden van het voorwerp werden gebruikt om met behulp van een koordje of stripje leer het masker te bevestigen aan het gezicht. De stroken die onderaan zijn geknipt hadden waarschijnlijk de bedoeling om te wapperen wanneer met het

---

hoofd werd bewogen. Laatmiddeleeuwse bronnen geven aan dat er in de middeleeuwen ook kinderfeesten werden gehouden. De kinderen konden zich verkleden en speelden rollenspellen. Een masker kwam daarbij natuurlijk goed van pas. Het is de eerste maal dat een leren masker wordt aangetroffen in Gent, maar het is tevens een primeur voor Vlaanderen en België. Gelijkaardige vondsten zijn ondermeer in Nederland gekend maar dateren veelal uit de 14e en 15e eeuw. Het Gentse exemplaar moet worden gedateerd in de tweede helft van de 12e eeuw.

Archeologisch onderzoek in Gent in 2009 (O.-VI.)

BERKERS MAARTEN, LALEMAN MARIE CHRISTINE, STEURBAUT PETER & STOOPS GUNTER

In 2009 verrichtte de Dienst Stadsarcheologie van de Stad Gent op achttien plaatsen in Gent terreinonderzoek (opgravingen, muurarcheologie, archeologische registraties bij werfcontroles). Een reeks interventies kaderde in meerjarenprojecten zoals de opgravingen Korenmarkt en Emile Braunplein, die in afzonderlijke kronieken worden voorgesteld. De andere interventies die sporen uit de middeleeuwen of de moderne tijden aan het licht brachten, worden hier beknopt meegedeeld.

Bijlokekaai / Godshuizenlaan, Bijlokeabdij: 19e-eeuwse ziekenzaal

Na de afbraak van het westelijke deel van de 19e-eeuwse ziekenzaal kon de Dienst Stadsarcheologie enkele waarnemingen doen. Een eerder vastgesteld baksteenmassief kon nu in zijn geheel worden blootgelegd. Samen met een tweede massief uit bakstenen van groot formaat (31x13/14x7 cm) zijn dit de enige resten van een evenwijdig aan het Bijlokevaardeke gelegen gebouw op spaarbogen. De tussenaafstand tussen de twee poeren bedroeg 3 m. Deze constructies uit baksteen van groot formaat kan in de 13e eeuw worden geplaatst. Samen met eerder gevonden muurfragmenten vormden ze waarschijnlijk het weinige wat rest van de behuizing en organisatie van de abdij in haar beginfase. Meer naar het zuidoosten bevond zich nog een recenter afvoerkanaal uit baksteen (24,5/25x11,5x5 cm). Bij de bouw van de 19e-eeuwse ziekenzaal werd iets verder en hoger een nieuw afvoerkanaal geconstrueerd. Al het water werd afgeleid naar het Bijlokevaardeke. Dit 'vaardeke' werd in de 19e eeuw volledig overwelfd. De bovenkant van de gewelven bevindt zich ter hoogte van de hier beschreven constructies op ca. 7.36 T.A.W.

Bijlokekaai / Godshuizenlaan, Bijlokeabdij: binnentuin 14e-eeuwse gebouwen

In de binnentuin van de 14e-eeuwse abdijgebouwen werden buizen gelegd voor de afvoer van regenwater. Bij het graven van een ca. 30 cm brede sleuf op 1,50 m van de muren van de pandgang - behalve de zuidelijke, omwille van de erker/lavatorium - konden op regelmatige afstand baksteenmassieven, haaks op de pandgangen, worden vastgesteld. Waarschijnlijk stopten ze allen op ca. 1,50 tot 1,80 m van de gangen. De massieven aan de oostzijde waren bovenaan alle 90 cm breed, maar verbreedden met versnijdingen in de diepte. De breedte van de bewaarde bovenzijde van de massieven aan de westkant en noordkant varieerden tussen 1,14 en 1,45 m, maar waren iets dieper uitgebroken. Ondanks het feit dat er verschillende baksteenformaten werden genoteerd, viel het toch op dat de formaten van de oostzijde groter waren (26/27x12,5/13x5/6 cm) dan die aan de westzijde (24/25x11,5/12x5/6 cm). Nergens kon het verband tussen deze massieven en de huidige pandgangmuren worden onderzocht, zodat niet onmiddellijk duidelijk is of ze met de huidige vormgeving, of met een vroegere fase te maken hebben.